

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků v senátě složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové, soudce Vojtěcha Šimíčka a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatele **D. P.**, zastoupeného JUDr. Josefem Sedláčkem, advokátem se sídlem Starobranská 4, Šumperk, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2016, č. j. 3 Tdo 1583/2016-31, za účasti Nejvyššího soudu jakožto účastníka řízení a Nejvyššího státního zastupitelství jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění:

I. Vymezení předmětu řízení

1. Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu dne 15. 2. 2017, která splňuje formální náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jím bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a presumpce nevinny dle čl. 40 odst. 2 Listiny.

II. Rekapitulace skutkového stavu a procesního vývoje

2. Stěžovatel byl rozsudkem Okresního soudu v Olomouci (dále jen „nalézací soud“) ze dne 9. 3. 2016, č. j. 2 T 8/2016-245, uznán vinným přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky dle ustanovení § 274 odst. 1, 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku a přečinem usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 odst. 1, 3 trestního zákoníku a odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v délce trvání 4 let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem, trestu zákazu činnosti spočívajícímu v zákazu řízení všech motorových vozidel v délce trvání 6 let a 6 měsíců, přičemž mu bylo rovněž uloženo zaplatit poškozené (jíž byla zdravotní pojišťovna) částku 281.910,- Kč jako náhradu škody. Těchto trestných činů se měl stěžovatel dopustit tím, že, zjednodušeně řečeno, jako řidič motorového vozidla po předchozím požití alkoholických nápojů nezvládl průjezd zatáčkou v důsledku nepřiměřené rychlosti a nepřizpůsobení řízení stavebnímu a dopravně-technickému stavu vozovky a vyjel

z vozovky, což vedlo k převrácení vozidla na střechnu, v jehož důsledku zemřel bratr stěžovatele sedící na předním sedadle spolujezdce (dále jen „zesnulý“), zatímco stěžovatel a další spolujezdec vyvázli pouze s lehčími zraněními nedosahujícími ani intenzity újmy na zdraví ve smyslu § 122 odst. 1 trestního zákoníku (tyto skutkové okolnosti budiž dále označovány jen jako „předmětná dopravní nehoda“).

3. Proti tomuto rozsudku Okresního soudu v Olomouci podal stěžovatel odvolání. O tomto odvolání rozhodl Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 9. 6. 2016, č. j. 68 To 133/201-270, tak, že změnil právní kvalifikaci skutku na souběh trestných činů ohrožení pod vlivem návykové látky, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání jak popsáno shora sub 2. a trestného činu usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 odst. 1, 2 trestního zákoníku, za nějž uložil stěžovateli úhrnný trest odnětí svobody v délce trvání tři let se zařazením do věznice s dozorem a trest zákazu činnosti v délce pěti let. S nárokem na náhradu škody pak odkázal poškozenou do řízení ve věcech občanskoprávních. Stěžovatel podal proti tomuto rozsudku dovolání, o němž rozhodl Nejvyšší soud svým shora specifikovaným rozhodnutím tak, že je odmítl.

4. Stěžovatel v celém průběhu řízení uplatňoval konzistentně obhajobu, spočívající zejména v rozporování některých skutkových zjištění, a dále ve výtkách obecným soudům, že se nedostatečně zabývaly tím, že těsně před nehodou měl zesnulý udeřit stěžovatele pěstí do ramene a zakřičet, aby jej varoval před hrozícím nebezpečím, jakož i tím, že zesnulý nebyl připoután bezpečnostním pásem, ačkoliv jej stěžovatel předtím opakovaně vyzýval, ať tak učiní. Tuto okolnost v průběhu řízení před obecnými soudy stěžovatel opakovaně vyzdvihoval jako zásadní, a to jednak z hlediska skutkového, kdy měl za to, že býval-li by byl zesnulý připoután, nedošlo by k následku v podobě jeho smrti, ale tento by utřil přinejhorším lehčí újmu na zdraví tak, jako stěžovatel a druhý spolujezdec, jednak z hlediska právního, kdy tvrdil, že povinnost být připoután je primární povinností spolujezdce, a řidič nemůže být za porušení této povinnosti sankcionován. Stěžovatel rovněž brojil proti výši trestu a proti právní kvalifikaci, čímž se domáhal částečného překvalifikování skutku jakožto trestného činu usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 odst. 1, 2 trestního zákoníku. Této argumentaci vyhověl odvolací soud, a proto se v tomto ohledu stěžovatel dále omezil pouze na namítání nepřiměřenosti trestu.

III. Argumentace stěžovatele a ostatních účastníků řízení

5. Stěžovatel ústavní stížností brojí pouze proti v záhlaví specifikovanému usnesení Nejvyššího soudu. Vytýká mu 1) nepřezkoumání dovolání po věcné stránce, 2) nedostatečné zvážení spoluzavinění zesnulého, 3) porušení zákazu dvojího přičítání. Tyto své námitky specifikuje stěžovatel následovně:

6. Ad 1) stěžovatel nesouhlasí s výkladem ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“), jak jej provedl Nejvyšší soud. Ten v odůvodnění svého napadeného rozhodnutí uvedl, že dovolání nelze cílit na otázky druhu a výměry trestu,

ale toliko na jiné hmotněprávní posouzení týkající se ukládání trestů, např. ustanovení o aplikaci souhrnného či úhrnného trestu. S tímto názorem stěžovatel nesouhlasí, neboť tento výklad je dle jeho názoru v rozporu s výslovným zněním dotčeného ustanovení, které se nijak neomezuje pouze na určité otázky, ale zahrnuje veškerá hmotně-právní pochybení. Stěžovatel odmítá rovněž systematický výklad dotčeného ustanovení trestního řádu, zastávaný Nejvyšším soudem, podle něhož se na výrok o trestu vztahují toliko dva dovolací důvody - dle ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) a i) trestního řádu. Dle stěžovatele je tato argumentace nesprávná, neboť je v rozporu s výslovným zněním zákona, což je dle stěžovatele v rozporu se zásadou *in dubio pro reo*, protože se tímto způsobem zužují možnosti obrany obviněného, nadto rovněž sám Nejvyšší soud připouští, že určité otázky ukládání trestů pod tento dovolací důvod spadají.

7. Ad 2) stěžovatel uvádí, že nesprávnost výkladu ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu Nejvyšším soudem se projevuje i v tom, že nesprávné hmotně-právní posouzení nemusí mít vždy vliv na právní kvalifikaci, ale může dopadat toliko na intenzitu naplnění znaků příslušného trestného činu. Dle stěžovatelova názoru se toto projevuje v jeho případě v nedostatečném zohlednění míry, v níž zesnulý přispěl k následku jednání stěžovatele. Nejvyšší soud podle stěžovatele vycházel toliko z existence objektivní příčinné souvislosti mezi jeho jednáním a smrtícím následkem, rezignoval však na zvážení významu nepřipoutání se zesnulého, které mělo pro výsledný následek zásadní význam. Obecné soudy dle stěžovatelova mínění neměly ani dostatečné podklady k posouzení jeho případu z tohoto úhlu pohledu, a protože nepřipustily stěžovatelovy návrhy na doplnění dokazování znaleckými posudky, porušily tím jeho práva na spravedlivý proces a zásadu *in dubio pro reo*, jak ji vyložil Ústavní soud ve svých nálezech pod sp. zn. IV. ÚS 137/05 a sp. zn. II. ÚS 1975/08.

8. Ad 3) stěžovatel vytýká Nejvyššímu soudu, že připustil porušení zásady zákazu dvojího přičítání, neboť při úvaze o trestu odvolací soud přičetl stěžovateli k tíži skutečnost, že způsobil smrt zesnulého a že byl pod vlivem alkoholu, jak v rámci viny, tak v rámci trestu, neboť tuto skutečnost považoval za klíčovou pro vyloučení jiného trestu než nepodmíněného trestu odnětí svobody. I tím bylo porušeno stěžovatelovo právo na spravedlivý proces.

9. Ústavní soud si vyžádal vyjádření Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství k ústavní stížnosti a rovněž spisový materiál.

10. Nejvyšší soud upozornil ve svém vyjádření na to, že stěžovatelova argumentace vychází v některých bodech ze stejných námitek, jaké uplatňoval v rámci celého trestního řízení. Podotkl rovněž, že stěžovatel podal své dovolání toliko proti výroku o trestu rozsudku odvolacího soudu, čímž vymezil přezkumnou činnost Nejvyššího soudu jen na tento výrok, přičemž tento dle ustanovení § 265i odst. 3 trestního řádu nedospěl k závěru, že by zbylé výroky trpěly vadami, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí o trestu. Dále Nejvyšší soud přiblížil právní úpravu dovolání a její výklad ve vztahu k dovoláním směřujícím proti výroku o trestu, přičemž uzavřel, že stěžovatelem vymezený dovolací důvod jí neodpovídal. Za nepřiléhavou považuje Nejvyšší soud i námitku porušení zákazu dvojího přičítání, kdy má za to, že odvolací soud nepřičítal žádnou skutkovou okolnost dvakrát, nýbrž v odůvodnění výroku o trestu toliko rozváděl své úvahy o povaze a závažnosti spáchaného trestného

činu. Závěrem svého vyjádření navrhl Ústavnímu soudu, aby ústavní stížnost stěžovatele odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

11. Nejvyšší státní zastupitelství ve svém vyjádření toliko odkázalo na své předchozí vyjádření k dovolání stěžovatele.

12. Ústavní soud zaslal tato vyjádření stěžovateli k replice. V této replice stěžovatel rozvinul svou dřívější argumentaci a tuto podpořil zejména tvrzením, že připustil-li Nejvyšší soud ve svém vyjádření, že za určitých okolností může výrok o trestu přezkoumat, je porušením práva stěžovatele na spravedlivý proces, jestliže tak v jeho případě s ohledem na argumentaci týkající se spoluzavinění poškozeného neučinil. Stěžovatel nesouhlasil ani se závěrem, že nedošlo k porušení zásady zákazu dvojího přičítání, neboť právě smrtí zesnulého odvolací soud zdůvodnil nemožnost uložení jiného druhu trestu, než nepodmíněného trestu odnětí svobody.

13. Replika stěžovatele nepřináší žádné nové věcné argumenty, s nimiž by se před rozhodnutím o ústavní stížnosti museli Nejvyšší soud a vedlejší účastník řízení dostat příležitost se vypořádat. Lze totiž konstatovat, že stěžovatel setrval na své původní argumentaci, k níž se Nejvyšší soud i vedlejší účastník řízení měli možnost vyjádřit a nad jejíž rámec žádné nové argumenty stěžovatel nevznesl.

IV. Posouzení Ústavním soudem

14. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je založena ustanovením čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) jen tehdy, jestliže tímto rozhodnutím došlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod. Jakékoliv jiné vady takového rozhodnutí se nachází mimo přezkoumanou pravomoc Ústavního soudu, a tomu je tak zapovězeno se jimi zabývat. Ústavní soud totiž nestojí nad ústavou, nýbrž podléhá stejné povinnosti respektovat ústavně zakotvenou dělbu moci, jako kterýkoliv jiný orgán veřejné moci. Proto se musí důsledně vystříhat svévole a bedlivě dbát mezi svých pravomocí, svěřených mu Ústavou. Jinak by popřel samotný smysl své existence jakožto soudního orgánu ochrany ústavnosti. V řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je tak Ústavní soud povinen vždy nejprve zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně garantovaná práva či svobody stěžovatelů. Pakliže Ústavní soud dospěje k závěru, že tomu tak není, musí ústavní stížnost odmítnout dle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

15. Zásadní stěžovatelovou námitkou bylo, že obecné soudy nesprávně vyhodnotily význam spoluzavinění zesnulého na svém úmrtí v důsledku toho, že byl nepřipoután, a že předmětem dokazování neučinily to, jaký následek by předmětná dopravní nehoda měla, kdyby zesnulý připoután byl. To v dané věci učiněno nebylo, ačkoliv judikatura Nejvyššího soudu již dlouho od orgánů činných v trestním řízení požaduje, aby v obdobných případech právě takové dokazování provedeno bylo [srov.

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 1978, sp. zn. 6 Tz 37/78 (Rt 9/1979)]. Otázka příčinné souvislosti mezi nepřipoutáním se spolujezdce bezpečnostním pásem a případným smrtelným následkem v důsledku dopravní nehody, jakož i otázka, kdo je za toto nepřipoutání právně odpovědný, je přitom relevantní již z hlediska hmotněprávní kvalifikace skutku, neboť příčinná souvislost je jedním z obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu.

16. Jako taková má potenciálně vliv i na případnou volbu druhu trestu a jeho konkrétní výměru, neboť nebyla-li by dovozena příčinná souvislost mezi jednáním stěžovatele a smrtí zesnulého, nemohla by být ani naplněna skutková podstata trestného činu usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 trestního zákoníku. Pokud by tak stěžovatelova argumentace, že obecné soudy ohledně dokazování či právního hodnocení významu nepřipoutání se zesnulého pochybily, přesahovalo by toto pochybení meze „prosté“ nezákonnosti a stavělo by napadené rozhodnutí Nejvyššího soudu do rozporu s ústavním pořádkem. Ústavní soud proto nemohl stěžovatelovu ústavní stížnost odmítnout pro zjevnou neopodstatněnost.

17. Ústavní soud však dospěl k tomu, že napadené rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo způsobilé porušit ústavně zaručený požadavek, že pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem, zaručené čl. 39 Listiny, a právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny a že jeho argumentace je částečně správná, nicméně v tom rozsahu, v níž se s ní Ústavní soud ztotožnil, nepřivozuje tato argumentace závěr, že by k porušení těchto ústavních kautel ve stěžovatelově případě došlo. Ústavní soud proto nemohl odmítnout stěžovatelovu ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost, ale zamítl ji jako nedůvodnou.

A) Ke spoluzavinění nepřipoutaného zesnulého

V. Obecná východiska

18. Dle § 5 odst. 1 písm. i) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o provozu na pozemních komunikacích“), je řidič povinen zajistit bezpečnost přepravované osoby nebo zvířete a bezpečnou přepravu nákladu. Ustanovení § 6 odst. 1 tohoto zákona pak upravuje povinnost řidiče vozidla ve vztahu k bezpečnostním zádržným systémům, jimiž jsou dle ustanovení § 2 písm. ii) řečeného zákona zařízení schválená podle zvláštního právního předpisu a určená k zajištění bezpečnosti přepravovaných osob, přičemž těmito se rozumí bezpečnostní pásy a dětské zádržné systémy (dětské autosedačky). Dle ustanovení § 6 odst. 1 zákona o provozu na pozemních komunikacích je povinností řidiče být za jízdy připoután, je-li jeho vozidlo povinně vybaveno bezpečnostním pásem; dále má pak řidič povinnost nepřepřavovat některé osoby ve vozidlech určitých kategorií, není-li takové vozidlo vybaveno zádržným bezpečnostním systémem, a přepravovat určité osoby jen určitým způsobem při využití bezpečnostního zádržného systému, přičemž tyto povinnosti se v zásadě omezují pouze na případy, v nichž přepravovanými osobami jsou děti, jejichž hmotnost nepřevyšuje 36 kg a výška 150 cm.

19. Řidič vozidel určitých kategorií je rovněž povinen poučit osoby starší tři let či osoby je doprovázející o povinnosti použít zádržný bezpečnostní systém, není-li tato informace zajištěna jiným způsobem. Jde o kategorie vozidel M2 a M3, jimiž se dle přílohy č. 2 k vyhlášce ministerstva dopravy č. 341/2014 Sb., o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, rozumí vozidla s více než osmi místy k sezení kromě místa řidiče.

20. Dle § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích je přepravovaná osoba povinna být za jízdy připoutána na sedadle bezpečnostním pásem, je-li jím sedadlo povinně vybaveno a dle písm. d) dbát pokynů řidiče, zejména při nastupování do vozidla a vystupování z něj.

21. Odpovědností za připoutání se přepravované osoby bezpečnostním pásem se zabývaly opakovaně zejména obecné soudy. Nejvyšší soud se v trestních věcech ustálil na právním závěru, že ze skutečnosti, že ustanovení § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích ukládá tuto povinnost přepravované osobě, nutně nevyplývá, že by stejná povinnost nevznikala i řidiči coby součástí povinnosti, jež mu ukládá ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích. Pokud se přepravovaná osoba odmítne připoutat, nemá řidič dle názoru Nejvyššího soudu vůbec zahajovat jízdu, a to i jednalo-li by se o vozidlo vlastněné nepřipoutanou přepravovanou osobou (srov. k tomu zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. 8 Tdo 785/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1064/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 3 Tdo 926/2017 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1230/2014).

22. Nejvyšší soud však zdůrazňuje povinnost důsledně vycházet z konkrétních okolností každého jednotlivého případu a připouští, že za určitých okolností nelze tuto povinnost u řidiče dovozovat. Tak se stane zejména v případech, kdy řidič neměl možnost na porušení povinnosti přepravované osoby být za jízdy připoutána bezpečnostním pásem adekvátně reagovat (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. 5 Tdo 548/2012), např. proto, že se jednalo o nečekané odpoutání se v krátké době před nehodou (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 5 Tdo 478/2014).

23. Nejvyšší soud rovněž dospěl v trestních věcech k závěru, že je povinností každého řidiče předpokládat, že v jiných vozidlech účastnících se provozu na pozemních komunikacích se mohou vyskytovat osoby, které nejsou připoutány bezpečnostním pásem, aniž by se tím dopouštěly protiprávního jednání, a tedy lze mu přičítat i těžší následek v důsledku nepřipoutání se osoby druhého vozidla, s nímž pachatel kolidoval při dopravní nehodě, kterou sám zavinil (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2005, sp. zn. 11 Tdo 1237/2004).

24. Otázka nepřipoutání poškozeného je pak dle Nejvyššího soudu irelevantní v případech, v nichž by došlo k právně stejně kvalifikovanému následku, i kdyby býval byl připoután (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn.

7 Tdo 1411/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1173/2012 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2017, sp. zn. 3 Tdo 119/2017). Tuto praxi výslovně potvrdil i Ústavní soud ve své rozhodovací činnosti (srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 3607/16 ze dne 29. 11. 2016, usnesení sp. zn. III. ÚS 3601/10 ze dne 17. 3. 2011 či usnesení sp. zn. IV. ÚS 2177/11 ze dne 1. 12. 2011).

25. Opačný přístup zastává Nejvyšší soud v civilních věcech, neboť zde podle jeho názoru řidič zásadně neodpovídá za splnění povinnosti dle ustanovení § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích přepravovanou osobou. Nejvyšší soud tak v civilních věcech dospěl k závěru, že z povinnosti řidiče dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích zásadně nelze dovozovat jeho povinnost zajistit připoutání se přepravované osoby bezpečnostním pásem, a to s výjimkami situací, v nichž by to vyžadovaly jedinečné okolnosti přepravované osoby, např. její zdravotní stav či věk (srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 23 Cdo 1389/2010). Jinak se judikatura civilních senátů Nejvyššího soudu omezuje v tomto směru pouze na otázku míry spoluzavinění nepřipoutaného poškozeného v případech, kdy škůdce způsobí dopravní nehodu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 4199/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3171/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4463/2017 aj.).

26. Z výše uvedeného je tedy patrné, že v otázce, zda lze ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích vykládat tak, že v sobě obsahuje i povinnost řidiče zajistit připoutání se bezpečnostním pásem přepravované osoby, je v judikatuře Nejvyššího soudu rozpor mezi přístupem senátů jeho občanskoprávního a obchodněprávního kolegia a jeho trestněprávního kolegia. Jde přitom o výklad stejného ustanovení, který by v zájmu předvídatelnosti práva a vnitřní bezrozpornosti právního řádu měl být jednotný.

27. Nyní řešená otázka se tedy týká výkladu ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) a potažmo i § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích. Ústavní soud dlouhodobě rozhoduje, že zásadně nedisponuje pravomocí podávat výklad norem podústavního práva, neboť toto je úkolem obecných soudů v čele s Nejvyšším soudem, potažmo Nejvyšším správním soudem. Tento výklad je však Ústavní soud oprávněn a současně povinen korigovat tam, kde by porušoval základní ústavně zaručená práva či svobody [nález sp. zn. I. ÚS 437/02 ze dne 26. 8. 2003 (N 110/31 SbNU 3)]. Tak se děje v zásadě toliko v případech, kdy v konkurenci dvou právních norem, z nichž každá sleduje ochranu jiného ústavně aprobovaného zájmu, výklad obecných soudů neopodstatněně upřednostňuje jeden z nich; v případech, kdy v konkurenci dvou výkladů jedné právní normy obecný soud zvolí výklad, který ochranu ústavně zaručeným základním právům či svobodám na rozdíl od výkladové alternativy neposkytuje či oproti této alternativě poskytuje v menší míře; jakož i v případech, v nichž jde o interpretaci svévolnou [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 644/02 ze dne 23. 6. 2004 (N 85/33 SbNU 321); nález sp. zn. III. ÚS 173/02 ze dne 10. 10. 2002 (N 127/28 SbNU 95) či nález sp. zn. II. ÚS 471/05 ze dne 22. 2. 2006 (N 43/40 SbNU 355)].

28. Ze zákonné úpravy přibližné výše sub 18. až 20. vyplývá, že odpovědnost za to, aby přepravovaná osoba byla za jízdy připoutána bezpečnostním pásem ve vozidle, jehož sedadla jsou bezpečnostními pásy povinně vybavena, dopadá na tuto přepravovanou osobu. Zákon o provozu na pozemních komunikacích *expressis verbis* této osobě tuto povinnost ukládá v § 9 odst. 1 písm. a). Řidiči v této souvislosti ukládá výslovnou povinnost zajistit přepravovanou osobu zádržným bezpečnostním systémem toliko ve vztahu k určité skupině přepravovaných osob, jimiž jsou, zjednodušeně řečeno, malé děti. Řidiči motorových vozidel kategorie M2 a M3, tj. motorových vozidel s více než osmi místy k sezení nevčítaje v to místo pro řidiče, pak zákon o provozu na pozemních komunikacích ukládá výslovně toliko povinnost poučit přepravované osoby o povinnosti použít bezpečnostní zádržný systém, není-li tato informace zajištěna jiným způsobem. Zákon o provozu na pozemních komunikacích tak neobsahuje žádnou explicitně formulovanou obecnou povinnost řidiče přímo zajistit použití bezpečnostního zádržného systému přepravovanými osobami, dokonce ani obecnou explicitně formulovanou povinnost je poučit o jejich vlastní povinnosti použít za jízdy zádržného bezpečnostního systému [srov. BUŠTA, Pavel; KNĚŽÍNEK, Jan. *Zákon o silničním provozu: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, Praha: JUDr. Pavel Bušta, 2016. K § 9 odst. 1 písm. a). Citováno dle: ASPI (právní informační systém)].

29. Dovozuje-li výše uvedená judikatura trestního kolegia Nejvyššího soudu, že povinnost připoutání přepravovaných osob primárně tíží řidiče, a to s oporou o ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích, ukládajícího řidiči zajistit bezpečnost přepravovaných osob, je tak tento výklad ve zjevném rozporu s textem i účelem relevantních ustanovení zákona o provozu na pozemních komunikacích. Jestliže totiž tento zákon obsahuje zvláštní úpravu ukládající řidiči motorového vozidla povinnost poučit přepravované osoby o jejich povinnosti použít zádržný bezpečnostní systém a povinnost řidiče zajistit použití tohoto systému přepravovanými osobami pouze v určitých zvlášť vymezených případech, je zřejmé, že nelze dovodit identické povinnosti řidiče i ve všech zbývajících případech extenzivním výkladem obecně formulované povinnosti řidiče zajistit bezpečnost přepravovaných osob. Tím by se totiž ze zvláštních povinností staly povinnosti zcela obecné, což by popíralo textaci i účel těchto zvláštních povinností.

30. Ustanovení § 6 odst. 1 písm. b) až g) zákona o provozu na pozemních komunikacích, upravující povinnosti řidiče ve vztahu k použití zádržného bezpečnostního systému některými vybranými přepravovanými osobami, by tak zcela pozbylo smyslu, neboť řidič by tyto povinnosti měl bez ohledu na tato ustanovení tak jako tak za všech okolností vůči všem přepravovaným osobám již dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích. Pokud by však zákonodárce zamýšlel uložit řidiči takto zcela obecnou povinnost zajistit, že přepravované osoby budou za jízdy používat zádržný bezpečnostní systém, nezaváděl by zvláštní úpravu týkající se povinnosti řidiče zajistit použití zádržného bezpečnostního systému přepravovanou osobou v některých specifických případech. To, že tak učinil, svědčí tedy pro závěr, že zavést tuto povinnost řidiče jako zcela obecnou nezamýšlel.

31. Nelze odhlédnout ani od toho, že zákon o provozu na pozemních komunikacích ukládá v § 9 odst. 1 písm. d) přepravovaným osobám povinnost dbát

pokynů řidiče, již ovšem neupravuje žádný zvláštní právní následek neuposlechnutí takového pokynu. Tento zákon tak nestanovuje ani žádná zvláštní práva řidiče vynutit si splnění svých pokynů přepravovanými osobami a jim odpovídající povinnosti přepravovaných osob strpět výkon těchto práv, jakož ani žádnou povinnost řidiče ve vztahu k jízdě, nejsou-li jeho pokyny dodrženy, např. povinnost nezahájit jízdu či jízdu přerušit, jíž se dovolává judikatura trestního kolegia Nejvyššího soudu.

VI. Aplikace obecných východisek na případ stěžovatele

32. Stěžovatel byl před předmětnou dopravní nehodou a v jejím průběhu řidičem motorového vozidla kategorie M1 (tzv. standardní osobní motorové vozidlo) a oba jeho spolujezdcí byli dospělými plně svéprávnými osobami. Na stěžovatele tak žádná zvláštní povinnost zajistit připoutání se zesnulého nedopadala.

33. V případě situací obdobných té stěžovatelově, tj. situací, kdy řidič přepravuje pouze dospělé a plně svéprávné osoby ve vozidle kategorie M1, z nichž každá absolvovala autoškolu, sama již mnohokrát řídila a mnohokrát cestovala v osobním motorovém vozidle jako přepravovaná osoba, má Ústavní soud z tohoto důvodu za to, že takový výklad § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích, podle nějž má řidič obecnou povinnost obstarat zajištění přepravovaných osob zádržným bezpečnostním systémem, bez toho, aby řečený zákon svěřoval řidiči rovněž i dostatečné právní prostředky ke splnění této povinnosti, klade na řidiče nepřiměřenou zátěž. V naznačené typové situaci, tj. je-li přepravovanou osobou svéprávný dospělý zvyklý řídit i cestovat jako spolujezdec, se tímto výkladem totiž přenáší odpovědnost za bezpečnost přepravované osoby, které odpovídá nejen výslovná právní povinnost dle § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích, ale i vlastní faktický zájem této osoby na své osobní bezpečnosti, primárně na řidiče.

34. Ústavní soud na tomto místě podotýká, že v současném pojetí materiálního právního státu nese odpovědnost za svou vlastní bezpečnost v první řadě sám každý dospělý plně svéprávný jedinec, má-li k tomu v daném situaci dostatečné informace, aby se mohl kvalifikovaně rozhodnout, a dostatečnou faktickou možnost, aby svou bezpečnost mohl zajistit. Ve vztahu řidič – přepravovaná osoba dochází k řadě situací, v nichž přepravovaná osoba nutně nedisponuje dostatečnými informacemi k tomu, aby mohla učinit takto kvalifikované rozhodnutí, ale je odkázána i ohledně své bezpečnosti na úsudek řidiče. To je ostatně důvodem, proč ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona o provozu na pozemních komunikacích ukládá přepravovaným osobám povinnost dbát pokynů řidiče a proč má řidič obecnou povinnost zajistit bezpečnost přepravovaných osob dle § 5 odst. 1 písm. i) stejného zákona. Např. při ustanovením § 9 odst. 1 písm. d) zákona o provozu na pozemních komunikacích zvláště zmíněné situaci vystupování z vozidla má řidič díky systému zpětných zrcátek a díky tomu, že před i při ukončování jízdy permanentně sledoval okolní provoz, relevantní informace k tomu, aby byl schopen učinit kvalifikované rozhodnutí, např. zda je bezpečné v danou chvíli vystoupit z vozidla do vozovky (srov. k tomu KOVALČÍKOVÁ, Daniela; ŠTANDERA, Jan. *Zákon o provozu na pozemních komunikacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 50). Obdobně je např. na rozdíl od přepravované osoby schopen kvalifikovaně rozhodnout o rozložení nákladu a rozsazení osob ve vozidle tak, aby mu tu žádným způsobem nebránilo ve výhledu či v bezpečném ovládní vozidla. V těchto situacích je

tak důvodné i přiměřené přenášet odpovědnost za bezpečnost přepravovaných osob z těchto osob na řidiče.

35. O takovou situaci však z hlediska připoutání se přepravované osoby bezpečnostním pásem nejde. V tomto ohledu řidič nemá v porovnání s touto osobou žádnou (vycházejí z výše uvedeného předpokladu, že tato je dospělá, plně svéprávná, úspěšně absolvovala autoškolu a má zkušenosti jak s řízením motorového vozidla, tak se spolujízdu v něm) vyšší kvalifikaci či schopnost za konkrétních okolností lépe vyhodnotit případná rizika plynoucí z porušení této povinnosti než sama tato osoba. Účelem povinnosti být za jízdy připoután bezpečnostním pásem, již ukládá řidiči ustanovení § 6 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích a přepravované osobě § 9 odst. 1 písm. a) stejného zákona, je předcházet následkům eventuální dopravní nehody či je alespoň zmírnit, přičemž v okamžiku zahájení jízdy, jímž tato povinnost začíná, je eventuální dopravní nehoda tzv. abstraktním nebezpečím. Jak řidič, tak přepravovaná osoba v takovém okamžiku neví, zda k nehodě dojde a jaký bude její eventuální průběh, a tedy jejich schopnost vyhodnotit, jaké následky může eventuálně nepřipoutání se bezpečnostním pásem v případě takové dopravní nehody mít, je zcela stejná. Řidič nedisponuje v tuto chvíli oproti přepravované osobě žádnými informacemi navíc a nedokáže nijak lépe předvídat, zda k takové nehodě dojde, natož jaký bude její eventuální průběh a význam nepřipoutání se v něm. Řidič vozidla tak nemůže být činěn odpovědným za nesplnění povinnosti, která váže jinou osobu, v jejímž zájmu je převážně uložena, a jejíž splnění či nesplnění je právně i fakticky plně ve sféře této osoby.

36. Pokud je navíc řečená povinnost dle § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích vykládána tak, že důsledkem odepření podrobit se použití zádržného bezpečnostního systému přepravovanou osobou má být nezahájení jízdy či její okamžité přerušování (srov. výše odkazovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 785/2012 a sp. zn. 3 Tdo 926/2017 či 8 Tdo 1064/2015), vede tento výklad rovněž k uložení povinnosti řidiči, kterou zákon neukládá a která tedy odporuje ústavnímu požadavku dle čl. 4 odst. 1 Listiny.

37. Ústavní soud se tak přiklání k závěru civilního senátu Nejvyššího soudu uvedenému výše sub 25. a uzavírá, že výklad ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích, podle něž je povinností řidiče zajistit, že přepravované osoby použijí zádržný bezpečnostní systém i mimo případy, v nichž mu tuto povinnost zvlášť ukládá zákon (zejména v § 6 zákona o provozu na pozemních komunikacích) či v nichž vyplývá z nemožnosti splnění této povinnosti přepravovanou osobou, je z výše uvedených důvodů ústavně nekonformní. Jelikož konstrukce trestných činů proti životu a zdraví z nedbalosti (§ 143, § 147 a § 148 trestního zákoníku) operuje s porušením povinnosti podle jiného právního předpisu tak, jak je vykládána v rámci tohoto jiného právního předpisu, dochází tímto výkladem i k porušení čl. 39 Listiny, neboť v tomto ústavně nekonformním výkladu je spatřováno porušení povinnosti řidiče v nezajištění použití zádržného bezpečnostního systému přepravovanou osobou, jež současně naplňuje u řečených trestných činů i protiprávní opomenutí řidiče ve smyslu ustanovení § 112 trestního zákoníku jakožto znaku objektivní stránky těchto skutkových podstat, ačkoliv při ústavně konformním výkladu o takové porušení povinnosti nejde.

38. Ústavní soud znovu připomíná, že tento právní závěr se týká toliko situací, v nichž přepravovaná osoba je dospělá, plně svéprávná a má předchozí zkušenost s cestováním v motorových vozidlech. Pokud by se tak jednalo o osobu, u níž řidič nemůže mít za to, že tato je schopna samostatně dostát své povinnosti dle § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích, jelikož jde např. o osobu se zdravotním postižením, jež vyžaduje k zapnutí bezpečnostního pásu zdravotní asistenci, o osobu s omezenou svéprávností, u níž řidič nemůže předpokládat, že si je této povinnosti vědoma a je schopna ji splnit, případně o osobu, která jede motorovým vozidlem poprvé atd., může bez ohledu na ústavně konformní výklad ustanovení § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích být povinnost řidiče konat ve smyslu § 112 trestního zákoníku a zajistit připoutání se této osoby bezpečnostním pásem nikoliv z právního předpisu, ale z dobrovolného převzetí povinnosti (tzv. garance) či z jednání, k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.

39. Právní závěr formulovaný výše sub 37. však neznamená, že by byla absolutně *per se* vyloučena možnost postihnout řidiče za horší následek jím zaviněné dopravní nehody, k němuž by nebylo došlo, kdyby poškozený svou povinnost dle § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích splnil. Jak správně Nejvyšší soud ve své judikatuře opakuje, dle teorie českého trestního práva hmotného je příčinný vztah coby obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu zásadně mezi každým jednáním, je-li dostatečně významnou příčinou následku, bez něž by k následku nebylo došlo, a to i tehdy, jestliže by k následku nebylo došlo bez vícera jednání, jež mu daly vzniknout teprve společně a mezi nimiž nutně nemusí být žádná subjektivní spojitost [srov. k tomu např. usnesení sp. zn. II. ÚS 728/02 ze dne 20. 5. 2004 (U 33/33 SbNU 529), usnesení sp. zn. I. ÚS 519/04 ze dne 8. 1. 2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1626/2015 (Rt 37/2016), rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 1981, sp. zn. 5 Tz 66/80 (Rt 21/1981), rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 1993, sp. zn. 5 To 21/93 (Rt 41/1993), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 590/2015 či rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2000, sp. zn. 7 Tz 151/2000].

40. Příčinný vztah mezi jedním jednáním a následkem je vyloučen v zásadě jen tehdy, jestliže typicky později se odehrává, s prvním jednáním nijak nesouvisející a zpravidla mimo sféru vlivu prvního jednajícího subjektu se nacházející druhé jednání je pro kauzální průběh natolik významné, že přerušuje příčinnou souvislost prvního jednání s následkem (např. náhlé odpoutání se spolujezdce, na něž řidič nemohl nikterak adekvátně reagovat, viz výše), což rozhodovací praxe popisuje zpravidla tak, že jde o výlučnou a samostatnou příčinu, která by následek vyvolala i nebýt jednání pachatele (srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2557/14 ze dne 22. 3. 2017, usnesení sp. zn. III. ÚS 2209/12 ze dne 31. 7. 2012 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1555/2017).

41. Jestliže se tak na následku dopravní nehody podílí jak protiprávní jednání řidiče, tak protiprávní jednání poškozeného spočívající v porušení povinnosti dle § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích, bez něhož by došlo k mírnějšímu následku (nedošlo by vůbec k újmě na zdraví, místo těžké újmy na zdraví by došlo toliko k „lehké“ újmě na zdraví, místo smrti by došlo toliko k těžké újmě na

zdraví atd.), toto protiprávní jednání poškozeného zásadně příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním řidiče a tímto těžším následkem nepřerušuje. Jestliže je tak i toto protiprávní jednání poškozeného kryto zaviněním řidiče-pachatele, jeho trestnímu postihu i za tento těžší následek zásadně nic nebrání.

42. Pakliže totiž řidič porušuje při řízení svoje povinnosti vyplývající zejména ze zákona o provozu na pozemních komunikacích (jede nepřiměřenou rychlostí, užívá vozidlo, které je technicky nezpůsobilé k bezpečné jízdě, jeho výhled je omezen znečištěním skel, je pod vlivem alkoholu či jiné návykové látky atd.), přičemž si je vědom, že přepravovaná osoba jedoucí s ním ve vozidle porušuje svou povinnost dle § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích, ví, že svým jednáním vytváří nebezpečí dopravní nehody, jakož i to, že následek této nehody bude spoluurčen právě i skutečností, že přepravovaná osoba není připoutána bezpečnostním pásem. Jelikož tuto skutečnost může a má řidič zahrnout do svých úvah, může a má ji i zohlednit ve způsobu své jízdy. Pokud tak neučiní, ale naopak pokračuje při jízdě v porušování svých povinností vyplývajících zejména ze zákona o provozu na pozemních komunikacích, nemůže protiprávní jednání poškozeného spočívající v porušení povinnosti dle § 9 odst. 1 písm. a) zákona o provozu na pozemních komunikacích přerušit příčinnou souvislost protiprávního jednání řidiče k případnému následku, na němž se spolupodílí vedle protiprávního jednání řidiče i toto porušení povinnosti přepravovanou osobou.

43. Význam právního závěru uvedeného výše sub 37. se tak v praktické rovině uplatní pouze tam, kde by protiprávnost jednání řidiče byla dovozována pouze z porušení jeho ústavně nekonformně vykládané povinnosti dle § 5 odst. 1 písm. i) zákona o provozu na pozemních komunikacích spočívající v tom, že nezajistil použití bezpečnostního pásu přepravované osoby. Tak by se mohlo stát např. tehdy, jestliže by k dopravní nehodě došlo v důsledku řidičem nezaviněné technické závady a k následku na zdraví či životě přepravované osoby by došlo toliko právě kvůli tomu, že nebyla připoutána bezpečnostním pásem, případně by dopravní nehodu zavinil jiný účastník provozu na pozemních komunikacích, zatímco posuzovaný řidič by jel v souladu s právními předpisy, a jeho protiprávní jednání by bylo spatřováno pouze v tom, že nezajistil použití bezpečnostního pásu svým spolujezdcem, který v důsledku kolize zemřel. V takovém případě by jednání posuzovaného řidiče nebylo protiprávní, neboť tento nebyl, s výhradou učiněnou výše sub 38., ve smyslu ustanovení § 112 trestního zákoníku právně povinen ke konání, a tedy jeho opomenutí nemohlo být v příčinné souvislosti se vzniknuvším následkem v podobě smrti jeho spolujezdce a nebylo-li protiprávní, nemohl být naplněn ani znak protiprávnosti dle § 13 odst. 1 trestního zákoníku.

44. Právě tento závěr nabývá kardiálního významu ve stěžovatelově věci. Ústavní soud totiž sice se stěžovatelem souhlasí v tom, že tento neměl povinnost zajistit připoutání se zesnulého a v tomto směru byla argumentace obecných soudů nesprávná, to však nemůže nic změnit na výsledku trestního řízení vedeného proti němu. Obecné soudy vycházely ze stěžovatelem nerozporovaného skutkového stavu, vycházejícího zejména ze znaleckého posudku z oboru silniční dopravy, že příčinou předmětné dopravní nehody byl průjezd zatáčkou nepřiměřenou rychlostí a nezvládnutí nastanuvšího smyku zadní části vozidla v důsledku ebriety stěžovatele, která vyloučila

jeho způsobilost zareagovat v daný okamžik adekvátně. Stěžovatel přitom věděl, že zesnulý není připoután, neboť jej sám dle svých slov upozornil, aby se připoutal, přičemž nijak nereagoval na to, že zesnulý tuto jeho výzvu oslyšel. Naplnění skutkové podstaty trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 trestního zákoníku zde tak z hlediska objektivní stránky, konkrétně jednání stěžovatele, nebylo shledáno výhradně v tom, že by nezajistil připoutání se zesnulého, ale zejména v jeho zaviněném porušení povinností dle § 3 odst. 3 písm. a), § 4 písm. a), § 5 odst. 2 písm. b), § 18 odst. 1 aj. zákona o provozu na pozemních komunikacích.

45. Za těchto okolností nebylo možno ve světle závěrů uvedených výše sub 41. a 42. ze strany obecných soudů dovodit, že by spoluzavinění zesnulého spočívající v tom, že v průběhu jízdy nebyl připoután bezpečnostním pásem, přerušovalo příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním stěžovatele a následkem v podobě smrti zesnulého. Takto by totiž mohla uvedená skutečnost zapůsobit toliko tehdy, jestliže by stěžovatel v době nehody žádnou svou povinnost neporušil a k nehodě by došlo náhodou či zaviněním třetí osoby. Za takového stavu by bylo nepřiměřené stěžovateli klást k tíži nepřipoutání se zesnulého, nebylo-li by žádných pochyb, že tento si byl vědom své povinnosti být za jízdy připoután a že se rozhodl úmyslně tuto svou povinnost porušit.

46. Jelikož však, jak bylo před obecnými soudy prokázáno, což ani stěžovatel sám nerozporuje, tento věděl, že řídí vozidlo ve stavu vylučujícím způsobilost, že projíždí zatáčku vyšší než povolenou rychlostí (přes 90 km/h) a že zesnulý není připoután bezpečnostním pásem, musel počítat s tím, že při kolizi vozidla přesahujícího rychlost 90 km/h s pevnou překážkou je smrt nepřipoutané osoby zcela reálná a očekávatelná varianta vývoje události. Věděl tedy, že svým protiprávním jednáním vytváří nebezpečí poruchy v podobě smrti zesnulého. Jelikož se toto nebezpečí bohužel při předmětné dopravní nehodě materializovalo, bylo příčinou smrtelného následku jak porušení povinnosti zesnulého být za jízdy připoután, tak porušení povinností stěžovatele řídit vozidlo po požití alkoholického nápoje, nepřekročit maximální povolenou rychlost mimo obec a přizpůsobit rychlost svým schopnostem a jiným okolnostem, které je možno předvídat. Tento následek byl přitom v příčinné souvislosti s jednáním stěžovatele a byl kryt jeho nedbalostní subjektivní stránkou. Jelikož stěžovatel proti dovození naplněnosti jiných znaků skutkové podstaty trestného činu dle § 143 odst. 1, 2 trestního zákoníku ničeho nenamítal, nemohly obecné soudy porušit žádné stěžovatelovo ústavně zaručené právo či svobodu, jestliže jej shledaly vinným právě tímto trestným činem v této skutkové podstatě.

B) K dalším stěžovatelovým námitkám

VII. K nepřezkoumání dovolání po věcné stránce

47. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti vznesl argument, že dovolací důvod dle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu má být ústavně konformně vykládán tak, že pod něj lze podřadit i otázky posouzení naplnění kritérií pro ukládání trestu.

Nejvyšší soud konstantně vykládá toto ustanovení restriktivně v tom směru, že pod něj tyto otázky podřadit nelze, jak ostatně podrobně zdůvodnil i ve svém napadeném usnesení. Tento výklad je uplatňován napříč senáty trestního kolegia Nejvyššího soudu [k tomu srov. rovněž např. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. 11 Tdo 530/2002 (Rt 22/2003); usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2015, sp. zn. 7 Tdo 423/2015; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1406/2016; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1166/2017, bod 18; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2017, sp. zn. 4 Tdo 516/2017; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 5 Tdo 271/2013; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 3 Tdo 263/2016; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 8 Tdo 376/2013; J. Ústavní soud ve své dosavadní rozhodovací praxi tuto otázku jednoznačně nevyřešil (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017, bod 31.). Odkazovaný judikát se však týkal situace, kdy stěžovatel uplatnil dovolací důvod dle ustanovení § 256b odst. 1 písm. h) trestního řádu, proto se výkladem ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu v daném případě Ústavní soud ani zabývat nemohl.

48. Jelikož se stěžovatel ve své ústavní stížnosti nyní přímo dovolává ústavně nekonformního výkladu ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu a pléduje pro závěr, že pod něj mají být podřaditelné i otázky přiměřenosti trestu, neboť i ta se řídí zákonnými ustanoveními trestního zákoníku, a tedy jde o otázku hmotného práva, musel se Ústavní soud touto námitkou zabývat blíže.

49. Ve své rozhodovací praxi Ústavní soud tenduje ke zdrženlivosti v případě přezkumu přiměřenosti trestu uloženého v trestním řízení a zásadně se necítí být oprávněn do této oblasti zasahovat [srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2008, sp. zn. II. ÚS 455/05 (N 74/49 SbNU 119); usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1124/09; usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 1928/16; usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 2708/16; usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. II. ÚS 2996/15; usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. II. ÚS 1429/14; usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1124/09; usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. IV. ÚS 128/08; usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. IV. ÚS 176/06; či z poslední doby usnesení sp. zn. II. ÚS 3761/17 ze dne 13. 2. 2018, bod 14.; usnesení sp. zn. II. ÚS 2833/17 ze dne 25. 10. 2017, bod 15.; usnesení sp. zn. I. ÚS 9/17 ze dne 9. 2. 2017, bod 15.; usnesení sp. zn. II. ÚS 5/16 ze dne 27. 3. 2017, bod 15.].

50. Ani ukládání trestu obecnými soudy se však nemůže nacházet mimo rámec ústavní konformity, a tak Ústavní soud výjimečně k zásahu do tohoto procesu sahá, zejména neodůvodnily-li dostatečně obecné soudy výběr druhu či výměry trestu [srov. např. nálezy sp. zn. I. ÚS 4503/12 ze dne 11. 6. 2014 (N 119/73 SbNU 827) či shora odkazovaný nálezy sp. zn. II. ÚS 2027/17].

51. V nyní projednávané věci však stěžovatel po Ústavním soudu nepožaduje, aby sám zasáhl do procesu ukládání trestu, nýbrž toliko to, aby vyslovil stěžovatelem proponovanou představu o ústavně konformním výkladu ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, který by přiměl Nejvyšší soud k tomu, aby sám mohl stěžovatelovu věc v rovině uložených trestů přezkoumat.

52. Stěžovateli lze přisvědčit v tom, že dikce ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu *a priori* neomezuje dosah tam vyjádřeného dovolacího důvodu toliko na otázky spojené se vznikem trestní odpovědnosti, tj. týkající se viny. To však samo o sobě neznamená, že by byl z ústavněprávního hlediska zapovězen restriktivní výklad tohoto ustanovení. Ústavní soud opakuje, že dlouhodobě ve své judikatuře zastává názor, že zásadně není oprávněn vykládat normy podústavního práva, ve výjimečných případech tak však učinit může – k tomu viz výše sub. 27.

53. Restriktivní výklad ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu zastávaný Nejvyšším soudem je založen na dvou právních názorech. Za prvé, porušení objektivního právního rámce pro ukládání trestů (např. vyšínutí ze zákonné trestní sazby) zakládá dovolací důvod dle ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) trestního řádu. V rámci dovolacího řízení je tak možno zhojit vady spočívající v uložení trestu při porušení trestním zákoníkem pevně stanovených podmínek pro jeho ukládání. Za druhé, v procesu ukládání trestu požívají trestní soudy určité diskrece, při níž jsou vázány zákonnými kritérii ustanovení § 36 až § 54 trestního zákoníku pro volbu druhu trestu a stanovení jeho konkrétní výměry, což již v rámci dovolacího řízení přezkoumatelné zásadně není. Tento druhý právní názor Nejvyššího soudu tak v podstatě vyjadřuje, že uplatnění diskrece, děje-li se v mezích, které jí zákon vytyčuje, nelze považovat za nesprávné hmotněprávní posouzení.

54. Tento výklad nekonkuruje tedy jiné právní normě ani není svévolný. Jediný důvod pro jeho korekci Ústavním soudem by tak mohl být dán, jestliže by jej Ústavní soud shledal výkladem, který v porovnání s výkladovou alternativou stejného ustanovení neposkytuje ochranu ústavně zaručeným základním lidským právům či svobodám. Ani z tohoto hlediska však Ústavní soud důvod k zásahu nespátřuje. Je samotnou podstatou diskrece, že, nevybočí-li ze svých zákonných mezí a zejména je-li i řádně odůvodněna, nelze ji považovat za vadu řízení jen proto, že jiný subjekt by ve stejných mezích dospěl k jinému řešení. Tím se diskrece při posuzování kritérií pro výběr druhu a stanovení výměry trestu podobá zásadě volného hodnocení důkazů, neboť ani do ní nelze zasahovat, děje-li se v rámci řádného dokazování probíhajícího v souladu se všemi ústavněprávními požadavky na něj kladenými, ačkoliv tato zásada uznává, že po identickém dokazování by mohl jiný soud nabýt odlišné vnitřní přesvědčení.

55. Dovolací řízení v trestním řízení se však v žádném případě nevymyká z požadavků na ústavně konformní průběh soudního řízení [srov. stanovisko pléna sp. zn. Pl.ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014 (ST 38/72 SbNU 599; 40/2014 Sb.), bod 26.]. Ústavní soud by proto nepřijal takový výklad ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, který by umožňoval z formálních důvodů odmítnout dovolání jen proto, že je naplnění tohoto dovolacího důvodu spatřováno v rozhodnutí o trestu, byť by bylo zcela zřejmé, že nejde o zákonnou diskreci, nýbrž o svévolné porušení některého ústavně zaručeného základního práva či svobody dovolatele.

56. Tak by se mohlo stát v případech, kdy by rozhodnutí o trestu bylo nepřezkoumatelné v důsledku absence odůvodnění, nacházelo se mimo zákonná kritéria pro volbu druhu a stanovení konkrétní výměry trestu, či by bylo založeno na skutkovém

stavu stíženém stejnou vadou, která by zakládala dovolací důvod, jednalo-li by se o otázku viny. Tak by se mohlo stát např. tehdy, pokud by soud vzal za prokázanou takovou skutkovou okolnost relevantní z hlediska trestu (např. by v ní spatřoval přitěžující okolnost), která by byla v extrémním rozporu s provedeným dokazováním, která by byla zjištěna nezákonným způsobem či jejíž zjišťování by bylo nekompletní v důsledku tzv. opomenutých důkazů).

57. Tento závěr se týká toliko potenciálního přezkumu diskrece trestních soudů při ukládání trestu. Tím pochopitelně není nijak dotčen dovolací důvod dle ustanovení § 265b odst. 2 písm. h) či § 265b odst. 2 trestního řádu, tedy z důvodu, že nebyly splněny ty zákonné podmínky pro uložení určitého druhu trestu či jeho určité výměry, které žádné diskreci nepodléhají, čímž došlo k porušení zásady *nulla poena sine lege*, zakotvené v čl. 39 Listiny, a následná možnost brojit proti nevyhovujícímu rozhodnutí o takovém dovolání cestou ústavní stížnosti.

58. Vycházejí z výše nastíněných hledisek, nemůže Ústavní soud ve stěžovatelské věci konstatovat, že by Nejvyšší soud postupoval nesprávně, dospěl-li k závěru, že stěžovatelova argumentace proti uloženému trestu neodpovídá dovolacímu důvodu dle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu. Stěžovatel se v zásadě toliko domáhal přiznání jiné váhy určitým skutkovým okolnostem z hlediska jejich významu pro ukládání trestu (zejména spoluzavinění poškozeného). Touto argumentací však směřoval právě toliko proti diskreci soudu provedené v jejích zákonných mezích, do níž Ústavní soud zasahovat nemůže.

VIII. K porušení zásady zákazu dvojího přičítání

59. Co se týče námítky porušení zásady zákazu dvojího přičítání, ztotožňuje se Ústavní soud plně se závěrem Nejvyššího soudu. Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu nevyplývá, že by tento posoudil smrtelný následek jako přitěžující okolnost. Jak správně podotkl Nejvyšší soud, konstatování odvolacího soudu ohledně smrtelného následku bylo učiněno toliko v rámci obecného zvážení závažnosti trestného činu usmrcení z nedbalosti, tedy v rámci úvah o jeho typové společenské škodlivosti, vyjádřené zákonným rozpětím trestní sazby.

60. Nad rámec úvah o deficitu ústavněprávního rozměru argumentace stěžovatele proti trestu, jež mu byl uložen rozsudkem odvolacího soudu, proti procesu jeho ukládání i proti vyřízení jeho dovolání proti výroku o tomto trestu, vyjádřených v části VII. tohoto nálezu, Ústavní soud podotýká, že trestní sazba kvalifikované skutkové podstaty trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1, 2 trestního zákoníku činí jeden rok až šest let. Polovinu této trestní sazby, z níž obecné soudy zpravidla vychází před zohledněním polehčujících a přitěžujících okolností, představuje tedy tři a půl roku. Jestliže byl stěžovateli uložen trest mírně pod polovinou trestní sazby, jednalo se o úhrnný trest za souběh tří trestných činů a odvolací soud nedovodil v jeho případě pouze polehčující okolnosti, ale i okolnosti přitěžující, jež ohodnotil jako poměrně závažné a vylučující výchovný trest, je již jen z této konkrétní uložené výměry zřejmé, že podruhé k přičtení smrtelného následku v neprospěch stěžovatele při ukládání trestu nedošlo.

IX. Závěr

61. Protože Ústavní soud neshledal ústavní stížnost zjevně neopodstatněnou, ale zároveň ji neshledal ani důvodnou, neboť napadeným rozhodnutím Nejvyššího soudu k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatele nedošlo, rozhodl o návrhu mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků dle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu tak, že ústavní stížnost zamítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 17. dubna 2018

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu